

Henri Fornèsy (Ερρίκος Φορνέζης)

Η κωμόπολη του Orbe (Ορμπ) βρίσκεται στη λεγόμενη Γαλλική Ελβετία (Suisse romande), περίπου 20 χλμ. βόρεια της Λωζάννης. Υπάρχουν αναφορές για αυτήν ήδη από το 280 μ.Χ. με τη λατινική ονομασία Urba (πόλη) [1]*. Κείται σε ένα λοφίσκο στην κάμψη του ομώνυμου ποταμού και είναι ιδιαιτέρως γραφική (Εικ. 1). Το Orbe λόγω της ευνοϊκής γεωγραφικής του θέσης –βρίσκεται στη διασταύρωση των δύο οδικών αρτηριών Ιούρα και Άλπεων αφενός και Ρήνου και Ροδανού αφετέρου– ήταν ανέκαθεν σημαντικό διακομιστικό κέντρο. Σήμερα αριθμεί περίπου 7.000 κατοίκους (Εικ. 2).

Στο Orbe γεννήθηκε στις 11 Νοεμβρίου 1803 ο Henri Fornèsy¹ (Ερρίκος Φορνέζης) του οποίου ο Κατάλογος των Φιλελλήνων στα γαλλικά (σ. 245 κ.ε.) εκδίδεται εδώ για πρώτη φορά μαζί με νέα ελληνική μετάφραση (σ. 81 κ.ε.) και σχολιασμό (σ. 49 κ.ε.). Από το πιστοποιητικό γεννήσεώς του

Εικ. 1. Άποψη του Orbe, ακουαρέλα, μέσα 19ου αιώνα
(Commune d'Orbe).

¹ Το Orbe είναι γενέτειρα και ενός άλλου σημαντικού φιλέλληνα, του Louis Chevalier (Λουδοβίκου Σεβαλιέ), ο οποίος έπεσε ηρωικά στη μάχη του Πέτα. Σε αυτόν θα αναφερθούμε στη συνέχεια.

*Οι αριθμοί σε αγκύλες παραπέμπουν στις αντίστοιχες βιβλιογραφικές παραπομπές σσ. 47-48.

Εικ. 2. Το Orbe σήμερα (Commune d'Orbe).

(Παράρτημα 1) μαθαίνουμε ότι γονείς του ήταν ο Henri François Fornèsy (Ερρίκος Φραγκίσκος Φορνέζης) και η Ursule Caroline Emilie Lex (Ούρσουλα Καρολίνη Αιμιλία Λεξ) και νονοί του σημαντικές προσωπικότητες, μεταξύ άλλων και ο François Milliet de Chavorney (Φραγκίσκος Μιλλιέ ντε Σαβορνέ), ανώτατος δικαστικός. Βαπτίσθηκε προτεστάντης, όπως η πλειοψηφία των κατοίκων στη Γαλλική Ελβετία. Καταγόταν από «καλή» αστική οικογένεια (bourgeois), η οποία από τη μεριά του πατέρα του είχε τις ρίζες της στη Γαλλία. Ο τελευταίος γεννήθηκε στις 13 Μαΐου 1750, επίσης στο Orbe, και ήταν γιος του François Fornèsy (Φραγκίσκου Φορνέζη), αξιωματικού στον γαλλικό στρατό, και της Marie Marmoiix (Μαρίας Μαρμουά) [2].

Ο πατέρας του Φορνέζη, ο Ερρίκος Φραγκίσκος Φορνέζης² (Εικ. 3), ήταν εξέχουσα προσωπικότητα όχι μόνο του Orbe αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Ακολουθώντας τα χνάρια του πατέρα του, κατατάχθηκε ήδη σε ηλικία 13 ετών στο σύνταγμα Eptingen (Έπτινγκεν), αργότερα Reinach (Ράιναχ) (Regiment Eptingen/Reinach),³ το οποίο υπηρετούσε τον Ναπολέοντα.

² Στα αρχεία του καντονίου της Vaud (Bw) φυλάσσεται εκτενές υλικό για αυτόν (Παρ. 2).

³ Μέχρι το 1848, οπότε και απαγορεύθηκε διά νόμου, πολλοί Ελβετοί, οι λεγόμενοι Reisläufer (έφιπποι πολεμιστές), υπηρετούσαν υπό ξένη σημαία, συχνά στη Γαλλία, σε στρατιωτικές μονάδες που έφεραν

Εικ. 3.

Ο Ερρίκος Φραγκίσκος
Φορνέζης, πατέρας
του Ερρίκου
(ΣΥΛΛΟΓΗ Ιουλίου Φορνέζη).

Εκεί, λόγω των ιδιαίτερων προσόντων και επιδόσεών του, ανέβηκε γρήγορα τα σκαλιά της ιεραρχίας. Το μεγαλύτερο στρατιωτικό του κατόρθωμα ήταν η επιτυχής άμυνα του Monte Legino (Μόντε Λεγκίνο), σήμερα Negino (Νεγκίνο). Λόγω της υπερβολικής μετριοφροσύνης του όμως, η επιτυχία αυτή αποδόθηκε κατά μέγα μέρος στον Γάλλο στρατηγό Rampron (Ραμπρόν) [3, σ. 222 κ.ε.]. Το ηρωικό του αυτό κατόρθωμα είχε τόσο εντυπωσιάσει, ώστε να υπάρχουν σχετικές αναφορές στον ημερήσιο Τύπο ακόμη και μετά 100 χρόνια.⁴

Τραυματίστηκε σοβαρά στην εκστρατεία της Ιταλίας και αποστρατεύτηκε το 1799 με τον βαθμό του ταξίαρχου (Brigadier), αν και αργότερα αναφέρεται ως συνταγματάρχης (Colonel). Επέστρεψε στην πατρίδα του και το 1802 διετέλεσε διοικητής του στρατεύματος της Ελβετικής Δημοκρατίας.⁵ Τον

το όνομα του αρχηγού τους, ο οποίος τις οργάνωνε δίκην ιδιωτικού στρατού και τις μίσθωνε σε όποιον ενδιαφερόταν [5]. Ας σημειωθεί ότι τότε η Ελβετία ήταν φτωχή χώρα. Γνωστά παραδείγματα είναι η προσωπική φρουρά του Λουδοβίκου ΙΣΤ΄, οι άνδρες της οποίας έπεσαν μέχρι ενός στη Γαλλική Επανάσταση, καθώς και η Ελβετική Φρουρά (Schweizergarde) του Πάπα, η οποία υφίσταται μέχρι σήμερα.

⁴ Édouard Secretan, «Un brave réhabilité», *Gazette de Lausanne*, 4 Ιανουαρίου 1900.

⁵ Ο όρος «Ελβετική Δημοκρατία» (Helvetische Republik, Helvetik) [7] αναφέρεται στην περίοδο από 12.4.1798 μέχρι 10.3.1803, όταν μετά τις πρώτες μεγάλες στρατιωτικές επιτυχίες του Ναπολέοντα, καταλύθηκε διά της στρατιωτικής βίας των Γάλλων η Ελβετική Συνομοσπονδία (Eidgenossenschaft) με τη χαρακτηριστική ανεξάρτητη ομοσπονδιακή δομή των καντονίων (που ισχύει και σήμερα) και αντικαταστάθηκε από ένα συγκεντρωτικό κεντρικό κράτος κατά το πρότυπο της Γαλλίας. Σε αυτή τη νέα μορφή διακυβέρνησης απέκτησαν περισσότερα δικαιώματα οι απλοί πολίτες, που ονομάστηκαν τότε πατριώτες (Patrioten), έναντι του κατεστημένου από τους λεγόμενους αριστοκράτες (Aristokraten).

Οκτώβριο 1802 διορίστηκε υποπεριφερειάρχης του Orbe και από το 1803 μέχρι τον θάνατό του χρημάτισε πρόεδρος της διοίκησης της ευρύτερης περιοχής Orbe-Yverdon-Grandson (Ορμπ-Υβερντόν-Γκράντσον). Στο λεγόμενο «Επεισόδιο του Orbe» (Affaire d'Orbe) [4, σ. 47 κ.ε] τον Σεπτέμβριο 1802, κατάφερε χάρη στην ψυχραιμία και το κύρος του (θεωρείτο ήρωας) να αποσοβηθεί η αιματοχυσία. Στα κειμήλια της οικογένειας Φορνέζι στην Αθήνα φυλάσσεται το ξίφος του (Εικ. 4), το οποίο φέρει την εγχάρακτη επιγραφή (Εικ. 5) «Concorde [et] la valeur sont les apuis de la nation», δηλ. «Η ομόνοια και η αξία είναι τα στηρίγματα του έθνους».

Ο Ερρίκος Φραγκίσκος Φορνέζις πέθανε στις 30 Μαρτίου 1811 στο Orbe, αφήνοντας πίσω του 5 παιδιά, τέσσερις κόρες και ένα γιο, τον μετέπειτα φιλέλληνα Ερρίκο Φορνέζι, και τη γυναίκα του Caroline το γένος Lex που γεννήθηκε το 1775 στο Yverdon. Ο γάμος τους τελέστηκε στο Orbe το 1800. Το Παράρτημα 3, που βρήκαμε στο κοινοτικό αρχείο του Orbe και που μάλλον το έχει συντάξει ο γνωστός ιστοριοδίφης του Orbe Louis Decollogny (Λουδοβίκος Ντεκολλονύ) και ιδρυτικός πρόεδρος το 1925 της ενώσεως «Pro urba» (www.pro-urba.ch), περιέχει αντίγραφο της διαθήκης του πατέρα Φορνέζι και πολλές ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες για την οικογένειά του, την οικονομική του κατάσταση και τη στρατιωτική και πολιτική του σταδιοδρομία.

Η Ursule Caroline Emilie Lex (Ούρσουλα Καρολίνα Αιμιλία Λεξ) (Εικ. 6) καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια της πολίχνης Marmoutier (Μαρμουτιέ) της Αλσατίας –το γενεαλογικό δέντρο των Lex ανάγεται μέχρι το 1600–⁶ η οποία μετόικησε στην Ελβετία. Ο πατέρας της Joseph Ferdinand

Εικ. 4. Το ξίφος του Ερρίκου Φραγκίσκου Φορνέζι (ΣΥΛΛΟΓΗ Ιουλίου Φορνέζι).

⁶ Βλ. Εικ. 16.

Εικ. 5.

Η εγχάρακτη επιγραφή στο ξίφος
του πατέρα του Φορνέζη
(ΣΥΛΛΟΓΗ Ιουλίου Φορνέζη).

Lex (Ιωσήφ Φερδινάνδος Λεξ) διέμενε κάποιο διάστημα στη Βέρνη και παντρεύτηκε το 1773 στο Cronay τη Marguerite Elisabeth Suzanne Bourgeois (Μαργαρίτα Ελισάβετ Σουζάνα Μπουρζουά) από το Orbe. Μέχρι το 1771 ήταν καθηγητής της φιλολογίας και της ποίησης (*belle-lettres et poésie*) στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου και από τον Ιανουάριο του 1772 μέχρι τον Δεκέμβριο του 1777 διετέλεσε διευθυντής του κολεγίου (*recteur du collège*) του Yverdon,⁷ όπου και πολιτογραφήθηκε το 1774. Την οικογενειακή παράδοση συνέχισε η εγγονή του –και αδελφή του Ερρίκου Φορνέζη– Ευγενία (Jeny), η οποία, όπως φαίνεται από επιστολή της με ημερομηνία 5 Ιουλίου 1845,⁸ διατηρούσε τότε ένα παρθεναγωγείο στο Orbe.

Ο Ερρίκος Φορνέζης ήρθε στην Ελλάδα προς το τέλος του Αγώνα της ανεξαρτησίας, μάλλον το καλοκαίρι του 1828. Αυτό συνάγεται από δύο επιστολές

⁷ Ήταν λιγότερο επιτυχημένος ως επιχειρηματίας καθώς οι εκδόσεις και το τυπογραφείο του δεν ευδοκίμησαν. Τον Νοέμβριο του 1778 αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση, να εγκαταλείψει την οικογένειά του και να μετοικήσει στη Βαρσοβία όπου εργάστηκε ως βιβλιοπώλης μαζί με τον αδελφό του Ιωσήφ [8, σ. 248 κ.ε.].

⁸ Βιβλιοθήκη της Γενεύης-BGE, φάκελος Ms. fr. 7493, ff. 468-469.